List 51. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 16. decembra 1868.

Gospodarske stvari.

Poduk,

kako najboljo živo mejo zasaditi.

(Konec.)

II. Smrekov plot.

Smrekova živa meja ni sicer tako dobra kakor trnova, vendar je tudi dobra, pa saj bolja kakor gabrova.

Kjer hočeš zasaditi smrekov plot, izkopaj zemljo v ravni vrsti 1 čevelj globoko, 8 palcev pa na široko; v tako izkopani graben vsuj rahle zemlje nazaj, da va-njo posadiš po 8 palcev narazen dve- do triletnih smrečic, ki si jih v drevesnici nalašč za to izredil.

Dokler smrečice ne dorastejo potrebne velikosti, zavaruj smrekov plot z lesenimi plankami ali s kakimi pletenicami.

Kadar izkopuješ smrekove sadike za plot, varuj, da koreninic ne potrgaš ali sicer ne poškoduješ, sicer 2, 3 ali 4 leta ne bo nič s takim plotom, ali ti pa celó pod zlo pojde.

Presajaj smrečice pozno v jeseni ali pa zgodaj spomladi, dokler se sok ne sprehaja v drevji. Predno pa jih vsadiš v zemljo, pomoči korenine v vodi z ilovico pomešani, kajti potem se zemlja koreninic bolje prime in vlaga (mokrota) se jim pridrží. Tudi jih ne vsadi globokeje v zemljo, kakor so poprej v zemlji bile; ni dobro, ako so preglobokо zakopane v zemljo.

Nikoli izvenjenih in v senci izrastlih smrečic ne rabi za živo mejo, kajti tako zamorjene sadike hirajo in vsahnejo, kadar pridejo pod prosto nebo in na solnce.

Ko so smrekove sadike tako visoke izrastle, kakor ima plot biti, poreži že vlesenéle mladike s škarjami ali pa jih z mečem posekaj; to pa moraš storiti vsako leto v jeseni, sicer spodnje stranske veje vsahnejo, in to ti naredí grdo mejo.

Pri nas se vidi več tacih grdih smrekovih plotov in to le zato, ker jih še le čez več let porežejo, ko so bile zgornje mladike že en palec ali dva palca debele pa en seženj ali več sežnjev visoke.

Smrekova živa meja, dobro gleštana, trpí 50 let in še dalje; živina se je ne dotakne kakor gabrove, in gospodar dobiva še stelje, kadar jo obrezuje.

III. Gabrov plot.

Gabra je skor povsod dokaj; lahko se ga tedaj dobí za živo mejo.

Ako hočeš iz gabra brž mejo imeti, moraš za to mlada in ravna po pol palca ali cel palec debela debla izbrati in jih v jeseni ali spomladi skrbno izkopati, da ne poškoduješ korenin. Deblo se potem v visokosti, kakor ima plot biti, pošev z ostrim nožem zgoraj poreže. Če izkopanih sadik ne posadiš brž v mejo, vtakni jih v vlažno zemljo, da ne vsahnejo drobne koreninice.

Kjer pa delaš mejo, izkopaj zemljo tako, da narediš graben 2 čevlja širok in 1 čevelj globok, in po vrsti posadi tù gabre in sicer po pol čevlja ali 8 palcev saksebi — in en palec ali k večemu 2 palca globokeje, kakor so popred v zemlji rastli; z zemljo, ki si jo iz grabna na stran zmetal, pokrij najpoprej korenine prav skrbno, potem graben zasuj in zemljo z nogami nekoliko poteptaj. Potem se sadike v sredi na tanek kol privežejo, pa tako, da se enmalo mahú vmes vtakne, kjer se gaber na kol priveže, da se ne otiši. To dá plotu moč in veter ne more šibiti gaberčkov. Čez 2 leti lahko kole odstraniš, kajti gabri so že tako močni, da ne potrebujejo kolov.

Vsako leto v jeseni se mora plot obrezati; kdor tega ne storí, ne dobí lepe in dobre žive meje.

Ako si gospodar gabrov plot hoče iz semena izrediti, mora seme v posebno grêdo vsejati, in kadar so sadike en čevelj visoke izrastle, naj se presadé v graben tako napravljen, kakor smo ravnokar rekli. Obrezuje se pa tako narejeni plot še le potem, ko je izrastel tako visok, kakor ga gospodar hoče imeti; do tega časa pa potrebuje tudi plank, ki ga varujejo.

Iz semena zasajeni plot je zato bolji, ker se veje že brž pri tleh gosto zarastejo; tudi je tak plot bolj trpežen.

Ker po gabrovem zlasti mladem listju živina rada sega, tedaj na tacih krajih, kjer se živina mimo goni, ne naredi gabrovega plota; tù je trnov ali pa smrekov plot na pravem mestu.

Véliki zbor kmetijske družbe

v Ljubljani 24. novembra t. l.

(Dalje.)

V obravnavi zarad denarja, kterega je c. k. ministerstvo kmetijstva dalo družbi v podpóro kmetijstva, izrekuje vitez Gutmansthal željo, naj bi se vseh 400 gold. obrnilo trtnicam (Rebschule). Gosp. Dežman želí, naj bi se ministerstvo prosilo tudi podpore za planinsko gospodarstvo. Vitez Gutmansthal, dr. Jan. Bleiweis, dr. Orel in L. Dimic se skladajo s tem nasvetom, gosp. Dimec pa dodaja, da bi tù kaj malega ne doseglo namena. — Po glasovanji so bili vsi odborovi predlogi sprejeti z dodatkom, naj se ozir jemlje tudi na ravnokar izrečene nasvete.

Tajnik dr. J. Bleiweis bere potem slovenski pisano sporočilo dr. Coste o kmetijskem shodu na Dunaji od 9. do 14. nov. l. l., pri kterem sta dr. Etbin Costa in Jož. Seunig zastopala naše društvo. „Novice“ so že v 48. listu prinesle celo to sporočilo. — Dr. Orel poprime po prebranem sporočilu besedo, i, nanašaje

se na to, kar se je v kmetijskih časnikih o častnem zastopanji kmetijske družbe po naših poslancih bralo*), predlaga, naj se zahvala izreče gospodoma poslancema. Zbor rad pritrdi temu predlogu.

Gosp. Schollmajer v imenu odbora poroča o kmetijskih taborih. Nasveti so bili, da se prihodnje leto napravijo taki tabori in to meseca avgusta in septembra; govori o kmetijskih in gozdarskih rečéh naj se razjasnujejo po djanskem dokazovanji, in naj so vsi slovenski razun nemškega Kočevskega; glavni odbor ustanoví kraj in čas za to; kdor se oglasí odboru, da hoče prevzeti tako nalogo, mora mu povedati, o čem misli govoriti. Vitez Gutmansthal željo izrekuje, naj odbor tudi dela na to, da občni zbor kmetijske družbe ni zmirom le v Ljubljani, ampak tudi v kakem drugem mestu na deželi in naj se pri taki priliki tudi naredí kaka majhna razstava kmetijskih in gozdarskih stvarí. — Predsednik dr. Costa zagotovlja, da glavni odbor tega nasveta ne bode prezrl.

Tajnik dr. Bleiweis poroča zdaj (slovenski) o kmetijskih in gozdarskih učilnicah, in dokazuje, da občni zbor 22. novembra 1865. leta je po predlogu gosp. Ed. Pour-a sklenil, se obrniti do deželnega zastopa, naj se ustanoví niža gozdarska šola združena z nižo kmetijsko šolo v Ljubljani; 1867. leta, ko se je obhajala stoletnica družbe naše, je za osnovo kmetijske šole po pismu zbor izbujal dr. Razlag, ud naše družbe v Brežicah. Ker naprava tacih učilnic veliko stroškov prizadeva, kterih ustanoviti ni moč, dokler revna dežela ne dobí svojega premoženja saj deloma nazaj, je tedaj še le letošnjemu deželnemu zboru bilo mogoče, z blagosrčno veliko podporo kneza Schönburga, posestnika grajščine šneperske, za prihodnje leto nižjo gozdarsko šolo ustanoviti; šola za sadje-, vino- in svilorejo, in pa popolna kmetijska učilnica pa se mora odložiti do onega časa, ko doide deželi vzeto premoženje. Bodimo veseli — je rekel govornik — da za zdaj dobimo saj eno šolo, in v imenu odborovem predlaga, naj zbor sklene zahvalnico knezu Schönburgu za blagodušno njegovo pripomoč. Zbor enoglasno pritrdi temu predlogu. Konečno naznanja govornik, da je nadlogar g. Mavricij Scheyer družbi podal slovenski rokopis knjige pod naslovom: „Navod, kako naj ravnajo posamesni kmetje in soseske z gozdom.“ Izvedeni možje so to pisanje pregledali in odobrili; tedaj se bode odbor družbini obrnil do deželnega odbora, naj ta rokopis, kot pripomočno knjigo za gozdarsko šolo, blagovoli natisniti dati. Deželni glavar dr. pl. Wurzbach je zagotovil svojo podporo, da se ta želja izpolni.

O novem natisu knjižice za poduk o murbo- in sviloreji, ktero je družba kmetijska 1840. leta prvikrat in 1859. leta vdrugič izdala, ktera pa je popolnoma poprodana in sicer tako, da sama družba nima nobenega iztisa več, je dr. Bleiweis v imenu odborovem nasvetoval, naj ga zbor pooblasti, da napravi tretji natis. — Pri tej priliki naznanja vitez Gutmansthal, da ima že on pripravljen rokopis za knjižico tako, ki bode podobna oni knjižici, ki jo je izdal o sadjereji, in ima med besedami potrebne podobice. Dr. Bleiweis nasvetuje: naj zbor namesti predloga odborovega sprejme blago ponudbo gosp. viteza Gutmansthala. Zbor sè zahvalo to storí.

Ker je ura poldne že odbila, a mnogo toček programovih ne še rešenih, nasvetuje predsednik, naj prestane seja in se popoldne nadaljuje, in popoldne tudi voli novi predsednik družbe. Volitvi predsednika že popoldne nasprotuje g. Dežman, češ, da ne stojí na programu, tedaj po družbinih pravilih ne more biti danes, ampak še le v prihodnjem občnem zboru. Vitez Gutmansthal dodaja, da volitev predsednika je važna stvar in da bi prav bilo, da se odloží. Predsednik dr. Costa odgovorí na to, da nikakor ne sili v to, da bi volitev morala že danes biti, al protipravilna, kakor je g. Dežman rekel, ne bi bila volitev; če se zdaj na program postavi za obravnavo popoldne, imajo udje časa dovolj se pomeniti, koga naj bi volili; odbor pa volitve ni mogel na program poprej postaviti, ker o odpovedi g. Trpinca ni duha ni sluha imel odbor, ki je gosp. Trpinčevo odpovedno pismo še le danes ob 9. uri prejel. Po vsem pravi, da se bode novi predsednik volil v prihodnjem občnem zboru. *)

(Dalje prihodnjič.)

*) Tedaj tudi advokat more biti v kmetijskem zboru na pravem mestu, — se vé, da ne vsak ljubljansk advokat ali kak drug „Tagblattar.“ Vred.

*) Čudili smo se po tej razložbi, da je „Tagblatt“ brž drugi dan sum zagnal na odbor, češ. da je hotel volitev „po kontrabantu vriniti v zbor“ (die Wahl einschmuggeln). — Pač mora sam prav prekanjen „kontrabantar“ biti, kdor se na vrat na nos drzne drugim podtikati kontrabantijo. Nemški pregovor ima pač prav, ki pravi: „Wie der Schelm ist, so denkt er.“ Vred.

Šest tednov na Dunaji,

ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje.

Napisal Ivan Tomšić.

(Dalje.)

G. Gozdarstvo. V tem sila važnem in zanimljivem predmetu podučevalo se je po eno uro na teden. Malo je sicer to, a vendar smo čuli in videli mnogo, kar zadeva gozdno rejo in različna plemena gozdnih dreves. Drevesa so se nam opisovala od korenine do vrha in marsikaj se nam je s kredo na šolsko tablo poočitovalo. Potem se je govorilo od visoko-, nizko- in srednjevisoko ležečih gozdov, kako se morajo vspešno obdelovati, trebiti in sploh k boljemu stanji pospeševati. Za kazalni nauk nam je služila zopet gospodarsko-kmetijska razstava v Hicingu in pa viša gozdarska šola v Mariabrun-u. V Hicingu smo videli različno lesovje, kakor tudi druge gozdne plodove, mnoge lesne skaze, bolezni, izrastka, lesne grbe in hrge in druge prečudne lesne tvorine in oblike. Vse to je bilo v piramidah tako lepo in vkusno sestavljeno, da se je nismo mogli zadostno nagledati. Vrh tega smo videli razna semena gozdnih dreves, različno orodje za obdelovanje gozdov in premnoge druge bogate izložbe najspretnejih českih, ogerskih in štirskih gozdnih gospodarjev.

Vse tù omenjene stvarí razkazoval nam je profesor g. Grossbauer sam, ki nas je peljaje od oddelka do oddelka podučeval o vspešnem obdelovanji in gleštanji gozdov in nam tudi povsod omenjal domovino izpostavljenega lesovja. Njegovim tehtnim govorom v prostej naravi pod milim nebom pridružilo se je še mnogo drugih obiskovalcev, ki so prišli k omenjenej razstavi ter so z nami vred pohajali od oddelka do oddelka, da si ogledajo gozdne tvarine in si je po zadanih govorih profesorjevih tudi pozneje še lahko poočitujejo. Toda to praktično postopanje vrlemu profesorju še ni bilo zadosti, kajti uvidevši, da je temu razteznemu nauku le premalo ur odmerjenih, povabil nas je neko popoldne (to se vé vsaki razred posebej) v Mariabrun, da si ogledamo tamošnjo gozdno akademijo in gozdno-botaniški vrt. — C. k. gozdarska šola je bila že leta 1813. ustanovljena, a v višo šolo ali akademijo še le 1867. l. povzdignjena; vsled tega se tudi poslopje še zmiraj marljivo popravlja in predeluje, kajti staro poslopje je bilo njega dni samostan tako imenovanih Avguštinov, in treba mu je mnogo poprave, da se časoma priredi v dostojne poslopje više gozdarske akademije. V velikanskem muzeji, ki se nahaja v tej šoli, smo videli

premnoge gozdne živali, različno gozdno orodje, lesovje in razne druge stvari, ki se pri gozdarskem poduku potrebujejo. V botaniškem kabinetu je gosp. profesor na kratko, a jako zanimljivo govoril o rastlinoslovji, pri kterem nam je s povekšavnikom (mikroskopom) razkazoval lésno lakno (Holzfasern), gobe in prhnenje lesá. Po končanem nauku smo šli na botaniški vrt, v kterem se nahaja 360 plemen raznega gozdnega drevja in pa precej prostorna, prav lepo vredjena drevesnica. — Ko smo se naposled z dobrim avstrijskim vinom nekoliko okrepčali, podali smo se zopet nazaj na Dunaj.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini na deželni zbor kranjski.

O postavi zarad šolskega nadzorstva

na dalje.

Govor poslanca dr. Coste se je glasil tako-le:

„Prav na tanko je odgovoril že moj predgovornik gosp. Svetec temu, kar je gosp. Dežman danes „tako lepo“ povedal (veselost); jaz bodem dostavil le nektere faktične opazke, da, če se bodo brali naši stenografični spiski, se ne bode mislilo, da bi to res bilo, kar gosp. Dežman pravi.

Prva opazka gré besedi gosp. Dežmana, češ, da je tudi naša dežela s posebnim veseljem sprejela sklep državnega zbora, da propade konkordat. Gosp. Dežman tem svojim besedam sam ni verjel (smeh), zakaj on dobro vé, da ravno iz naše dežele je šla peticija z mnogimi podpisi na državni zbor zoper to, da se razstrga konkordat. On se morda spominja na to, da, ko so eni klicali na dan, da naj se zvečer razsvetli ljubljansko mesto, je lahko bilo šteti tista okna razsvetljena, in da morda nobene noči tako temne v Ljubljani bilo ni, kakor tista razsvetljena noč (dobro! dobro! smeh).

Na tanko je že pokazal gosp. Svetec, da predlog šolskega odbora ne stavi šolo pod klerikalno oskrbništvo; na tanko je to dokazal, in jaz mislim, da bo priložnost to tudi še bolj na tanko izpeljati. Jaz ne tajim, da ima morda potlej naša duhovščina tudi kak upliv na šole; al to je naravno in našim okoliščinam primerno.

Gosp. Dežman je rekel, da mi nimamo nobenega posebnega vzroka zaupati naši duhovščini, in da bi to nam na tanko dokazal, popisal je životopis enega idealnega duhovnika kranjskega. Mi smo od njega slišali, da on nima nobene boljše izreje, kakor da je na gimnaziji, potlej pride v teologijo, in ko neopresbiter gré na deželo. Jaz moram vendar le vprašati, kaj da misli gosp. Dežman, da je boljša izreja, kakor ona na naši gimnaziji; ali imamo boljših srednjih šol, ali imamo drugih šol, ali pridejo tisti, ki stopijo na vseučilišče, iz druzih šol kakor iz gimnazij?

Gospôda moja, kaj je „izreja.“ Izreja je tudi dandanes dvomna: izreja v pravem pomenu, in tista socijalna izreja, ki je navadna v javnem življenju. Imamo zatoraj ljudí, ki morebiti nikdar niso šole videli, ki so se morda domá sèm ter tjè kaj naučili, in, kakor smo slišali, imamo ljudí na veliki uradniški stopinji dosihmal, ki niso nikdar šole videli, morda tudi nič posebnega ne znajo, pa vendar imajo tisto izrejo, ktero zahteva socijalno življenje, ktero si pridobi po čitanji liberalnih časnikov. Ali je to izreja človeka, kteremu se mora v resnici zaupati mladina? ali je tista izreja za javno in socijalno življenje res edina, ktere potrebuje duhoven?

Največi filozofi od starih Grkov naprej do Kanta niso imeli prav nič te omike, in vendar so prvi možje, ki so živeli. Tedaj, kar zadeva tisto izrejo, ta je dvomljive cene, in jaz mislim, da naši duhovniki, kar jim je treba vedeti, to vedó, in v kterih rečéh jim je treba izrejenim biti, v tem so izrejeni (dobro! dobro!).

Gosp. Dežman se je sklicaval na shod naših ljudskih učiteljev. Jaz njega nisem videl v tem shodu, in ne vem, ali govorí iz lastnega prepričanja ali po svojih prijateljih, ki so tam bili. Jaz sem pa sam pričujoč bil, in jaz napak ne sodim, če rečem, tej ideji, ktero je gospod Dežman tukaj izrazil, o shodu kranjskih učiteljev ni bil dal nobeden podpore. Naši učitelji dobro vedó, kaj je treba, in hodijo z roko v roko z našo duhovščino.

Da bi kratil naši duhovščini zasluge za naše šole, je povzel iz Helfertove knjige nektere anekdote in nam jih je danes bral. Take anekdote, take posebne stvari vendar niso v stanu nam zgodovinsko izkazati zasluge, in prav lahko je takih pravlic vloviti; zakaj ni povedal zgodovine naših šol naprej od časa Marije Terezije do istega časa, ko je grof Thun ministerstvo nastopil? Jaz nisem pripravljen na to, da bi danes statistično dokazal, koliko zaslug ima naša duhovščina za šole; kdor bere oficijelni list ljubljanski, lahko vsako leto vidi, koliko zaslug si pridobí naša duhovščina vsako leto v šolskih zadevah, in kako si vsako leto pridobí tudi zahvalo od vlade.

Tedaj je jasno, da je naša duhovščina gotovo hvale vredna v zadevah šolstva, sicer pa so meni živeči izgledi več vredni kakor vsi pergamenti in kakor vse knjige, in takih izgledov pa imamo zadosti in tudi v naši sredi. Le glejte na tistega prečastitega poslanca, ki zarad zaslug šolskih cesarski križ na prsih nosi. (Dobro!)

Gosp. Dežman je tudi govoril o naših provizoričnih (Nothschulen) šolah in je rekel, da so v resnici „Nothschulen“, ter je mislil, da so zarad tega „Nothschulen“, ker se slabo opravlja šolska služba v teh šolah. Jaz pa rečem, se ve, da so v resnici „Nothschulen“, pa ne po Dežmanovem smislu, ampak ker pričajo in kažejo, ker je naše ljudstvo preobloženo z davki tako, da ne more zidati šol, in zarad tega smo hvaležni duhovščini, da so napravili take „Nothschulen.“ (Dobro! dobro!)

Kako pa da je z zidanjem šolskih poslopij, to se bode razvidelo iz poročila deželnega odbora, ko bode izročil prošnje, ki smo jih prejeli od občin, ktere zahtevajo zarad šol 150 odstotkov doklade. (Čujte! čujte!) Prosim vas, gospôda moja, mi vemo, kako obložen je kmet, in kako sploh je kranjska dežela preobložena z davki; vprašam vas zdaj: kako je mogoče šole zidati, če ni denarja za živež in potrebne materialne rečí?

Gosp. Dežman je v svojem drugem govoru tudi rekel, da zarad tega se mu zdi, da mora ves drug duh veti zdaj iz postave predložene po šolskem odboru, kakor iz predloga cesarske vlade, in zarad tega se je sklicaval na to, da šolski odsek je popustil vse tiste posebne opazke, ki jih je imel predlog vladini o izraelcih in protestantih. Gospôda moja, da smo tisto popustili, se meni zdi prav naravno; izraelcev cela dežela nima, protestantov imamo, pa ne toliko, kolikor jih zahteva vladni predlog, da bi bili samostojno zastopani v okrajnem zboru. Tedaj ni mogoče, da bi se to odobrilo, saj je vlada sama predlagala, da le tiste cerkve ali vere imajo biti zastopane v okrajnem svetu, ki imajo najmanj 500 duš v eni občini. Tega na Kranjskem ni zdaj in ko bi postave dali za razmere, kterih ni na Kranjskem, zarad tega nam ne more nobeden očitati, da smo protestantom kratili kako pravico, ker, če bi bili tudi ostali pri predlogu vladinem, ne bi bila nič drugačna, kakor je zdaj. In tako menim tudi jaz, da šolski odsek ni lahkomiselno, kakor mu je očital gosp.

Dežman, ampak z dobrim prevdarkom, in gledé na razmere naše dežele izdelal postavo tako, da z dobro vestjo moram reči, če se potrdi ta postava, se našim šolam nova in dobra podlaga naredí. (Dobro! dobro!)

(Dalje prihodnjič.)

Slovansko slovstvo.

* **Istran**, to je, národni koledar za godinu 1869. Sostavio Franjo Ravnik. — Tako se zove prvi koledar namenjen našim bratom v Istri, ki ga je natisnil J. Blaznik v Ljubljani. Po navadni pratiki razun 70 narodnih prislovic, ki jih govorí narod po Istri, Dalmaciji, Hrvaškem, Srbiji, Črni gori, Bosni in Ercegovini, in nekoliko basen, obsega ta koledarček zdravstvene in gospodarske poduke, vse na kratko pa dobro. — Naj bralcem našim iz basen podamo eno za poskušnjo v opomin; — imé jej je „Lav (lev) i lesica.“ Lav se svadi sa četvero medvedi. Ali ovi biahu liepo složni, i lav se je bojao naskočiti jih. Zato šalje lesicu k njim, da jih svojom lukavom mudrostju svadi. Dugo je nestalo lesice, ali napokon se lje povrati. Lav ju upita: „kakove glasove mi nosiš, su li medvedi još složni?“ — „O slogi nejma više govora, odgovorí lesica, posijala sam medju njih sjeme nesloge, a nesložni neprijatelji su već i predobljeni; naskoči jih dakle, tvoji su!“ — „To je pravo, reče lav, ali kako onda ako se opet pomire?“ — „Ništa zato, odgovori lesica, jerbo zakrpan opanak nije nikad više nov.“ — Bratjo! Ljubimo se i budimo složni; čuvajmo se onih, koji siju medju nas sjeme nesloge — jedanput nesložni, za uviek smo propali!

* *Abecednica v podobah in berilo za otroke.* Sestavil Ivan Tomšič, učitelj na ljubljanski c. k. normalki. Dobiva se v bukvarnici Giontini-a v Ljubljani po 12 kr. — Zagledavši to dobro knjižico s podobami smo bili bolj veseli kot da bi bili videli deset druzih knjig, ker to je prva v slovenskem jeziku in živo potrebna otročičem našim, ki se začno brati učiti. Drugi narodi imajo tacih in enacih, s podobami razjasnjenih knjig na cente, ki mladino mikajo in jo vabijo k branji koristnih rečí. Še stari gledamo radi podobe (slike), kaj ne bi mladina gledala rada „pildkov“! Gosp. Tomšiču in Giontini-u gré tedaj za to malo stvarco velika hvala. Nadjamo se, da ne ostaneta le pri tej začetnici, marveč da se lotita še druzih, pa v podobah ličnih, kolikor je za nizko ceno mogoče, da z naukom se vadi tudi dober okus.

* *Slovenski Glasnik*, popuščen po gosp. prof. Janežiču, bode ob novem letu začel izhajati v Mariboru pod vredništvom gosp. Jurčiča.

Kratkočasno berilo za zimske večere.

Cerkev božjega groba v Jeruzalemu.

Malarija njene kuple je dovršena. Francozki umetniki so v 6 mesecih pomalali 1200 štirjaških metrov (1 francosk meter je nekaj čez 3 dunajske čevlje). Načrt vsemu je naredil slikar A. Salzman, in reči se mora, da ga je stal mnogo truda in premišljanja, ker ni smel va-nj vplesti niti znamenj (simbolov), niti podobščin (figur), niti napisov — vendar pa je moral držati se zloga (stila) 12. veka. Zarad tega je načrt sestavil iz samih cvetličnih vencev, kakoršni se nahajajo v stavbah v času križarskih vojsk. Vsa sestava je jako olikanega okusa, barve se kaj lepo vjemajo. Vrh kuple je predrt; svetilnica njena (laterna) je 3 metre (čez 4 dunajske čevlje) visoka, njen premernik 5 metrov dolg; močán pa je tako, da nosi visoki, debelo pozlačeni križ. V znožji kuple od znotraj je galerija okoli in okoli; v 20 rdeče zmalanih nišah (zdolbinah ali jamah v zidu) po pet zlatih svetilnic visí na zlati podpori. Teh 100 svetilk je podarila ruska država. Niše se ogradé s pozlačenim omrežjem. Novi 5 metrov visoki zidni venec, na kterem sloní kupla, se pa zmala še tedaj, ko se zedinijo vlade, ki so si zarad te cerkve prišle navskriž. Ko se zvrší še to delo, prekrasna bode kroglina okoli kapele božjega groba.

Dopisi.

Iz Trsta. U. — 29. dne u. m. so imeli Svetoivanci malo besedo za svoje domače. Prišlo pa je tudi iz Trsta mnogo gospôde, ker je izvedela, da se bode spet igrala Vilharjeva igra: „Slep ni lep.“ Vsi igralci so izvrstno igrali. Pri tej besedi pa so pokazale še posebno svetoivanska dekleta, da so vrle Slovenke; pele so na odru Vilharjevo „Slovensko dekle“ prav dobro. Drugo dekle je imelo sledeči govor: „Presrčno Vas pozdravljam slovenske sestre in slovenski bratje. Temu kraju se tedaj pravi čitalnica. — Ko smo dekleta nedavno slišale, da se pri sv. Ivanu napravi čitalnica, gledale smo debelo, kakor da bi nam kdo pravil o turških vaséh. Pozneje smo mislile, da bode tukaj dvorana, kjer se bode le jedlo, pilo in plesalo, pa tudi drugi so to mislili in še zdaj mislijo. Zarad tega so povzdignili glas rekoč: saj se že tako dosti greha godí, zdaj pa zarad čitalnice in v njej se ga bo pa še več! Še celó naše laške gospé, kterim povemo, so nas zarad naših vrlih slovenskih bratov, kteri so čitalnični udje, psovale in zasramovale — vrh tega pa tudi žugale, da nam ne dadó več perila. Pravo slovensko dekle in slovenska žena se pa tacega žuganja ne ustraši. Lahko taki gospôdi rečemo: Ne bojte se ne, da vam bomo vaše perílo s slovenskim duhom pokadile, kajti me čislamo duh slovenski, in škoda bi bilo za-nj. Kar nam pa denarja daste, ne daste ga nam zastonj, ampak zaslužimo ga pošteno in trdo. Onim pa, kteri se bojé pregreh, rečem le to: Ne dajte se za nos voditi, vpišite se v čitalnico, in videli boste, da se tukaj vse pošteno in na postavni poti ravná, tako, da se ne žali ne bližnji ne Bog. Možje in fantje hodijo le-sem brat časnike in bukve, in se pošteno veselit, me dekleta in žene pa, da se v poštenem imenu veselimo in marsiktero milo slovensko pesem peti naučimo namesti laških, s kterimi smo se dozdaj pačile. Ostanimo toraj od zdaj dalje zmerom in do konca svojega življenja zveste hčerke matere Slave! Našo čitalnico pa in tiste može, ki se za-njo trudijo, Bog živi!“ — Tako je govorilo dekle, ter pokazalo, da tudi ženski spol gorí za narod naš. Živile vrle Slovenke! — Svetoivanski pevski zbor je pel „Primorsko“ in posebno „Sablenka brušena“ tako izvrstno, da se, kar se teh pesmi tiče, lahko meri z najboljšim zborom. Deklamoval je neki mož Vilharjevo „Kmet“ tako vrlo, da ni bilo pred konec ploska, dokler je ni še enkrat deklamoval. Slišal sem, da se zdaj učé Vilharjevo opereto „Jamska Ivanka“. Ne dvomim, da jim tudi ta pojde od rok. — Svetoivanska čitalnica bode živela, da si tudi ima nasprotnike, kteri le od slovenskih žuljev živé in bogaté. — Živeli vsi vrli Svetoivanci! Ne udajte se!

Slovenja Bistrica. — Novo ustanovljeni čitalnici naši predsednik je gosp. dr. Vošnjak, gosp. Fr. Ratej blagajnik, gospodje: gostilničar Limavšek, koncipient J. Železnikar in župnik K. Cenec pa odborniki.

Iz Idrije. ** — V 59. listu „Tagblatta“ je bilo rečeno, da Kraševci svoje otroke v našo glavno šolo pošiljajo in da trgovci in posebno pa učitelji zavoljo

manjega obiskovanja šole mnogo zgubo trpijo. Na to se le spet more reči: „Ein Königreich für eine Wahrheit im Tagblatt.“

Po sporočilu c. k. glavne šole za l. 1868. v Idriji bili so iz Notranjskega v 4. razredu 4 učenci, v 3. razredu jih je bilo 5, v 2. razredu 4, v 1. razredu pa je bil le eden, — v 2. razredu 2, v 1. razredu 1 deklica. Te številke tudi za letošnje leto veljajo, kajti ni jih niti več niti manj. Iz Postonje ni tukaj celó nobenega otroka v šoli; iz Planine in Senožeč je po eden. Stariši so jih poslali, kakor mi je iz gotovega vira znano, zavoljo tega od doma, ker njih domače okoliščine so take, da bi se otroci domá prav nič ne naučili. Zakaj jih pa niso v Postojno poslali, povedal bom kmalu.

Največ je tukaj gori imenovanih otrók iz tistih krajev Krasa, ki je bliže Trstu. Govôri in povej Tagblatovič! zakaj neki ne pošiljajo stariši otrók v Trst, ker celemu svetu je znano, da Krašovec ne tržuje z Nemčijo, ampak z Italijo, in da je njim laški jezik koristneji kakor nemški, kterega ne potrebuje. Tukaj v Idriji je vse dober kup; plača se od otroka na mesec največ po 10 gold., kajti knap je zadovoljen, da dobí le majhen pripomoček k svojemu pičlemu zaslužku, da potem laglje svojo obilno družino ohrani. Tudi imamo tukaj nekoliko otrók iz Vrhnike, gotovo zavoljo tega ne, da bi se v Ljubljani preveč slovenščine naučili (ker tako daleč z ljubljansko c. k. normalko še nismo prišli), ampak pošiljajo jih stariši le-sem ravno zavoljo rečenega vzroka. Imamo pa tudi otrok, ktere tukajšnji premožni stariši v ljubljansko c. k. normalko pošiljajo, a tudi gotovo zavoljo tega ne, ker se bojé, da ne bi se v Idriji preveč slovenščine naučili. Ako se tedaj to ali uno zgodí, vsegdar so temu taki vzroki, kterih je treba v posebnih okolščinah domačih iskati, ne pa nepremišljeno ali pa tendencijozno trditi, da zvonec nemščine kliče otroke v druge šole.

Iz tega naj Tagblatovič razvidi, kako mu dopisniki debelo lažejo, ako „bedeutende Einbusse in ihrem Einkommen“ podtikavajo drugam; poštenemu in značajnemu možu pa je dolžnost, da vsako stvar dobro pretehta, predno kaj reče, ne pa da jo v svet blusne, kakor jo v smetéh pobere. — Gotovo je, da se vsacemu časniku lahko primeri, da včasih kaj pové, kar ni resnica; al resnicoljubni list prekliče laž, ki se mu dokaže — „Tagblatt“ vrže si plahto čez očí in ušesa, pa nič ne vidi več in nič ne sliši!

15. dne u. m. nam je odbor čitalnice napravil prav prijeten večer. Deklamovalo in pelo se je in potem igral „Domači prepir“ tako dobro, da pohvala med igro in po igri bila je prav zaslužena. Godba je tudi svoji nalogi zadostila. — Ravno tako zanimivi večer smo imeli 6. dne t. m. v spomin rojstnega dne dr. Preširna. Igrala se je igra „Bog vas sprimi!“ Nismo dvomili nad dobro vršitvijo te igre, al tako izvrstne izpeljave ni nobeden pričakoval. Gospá J. kot „Špela“ je, čeravno vprvič na odru, prav dobro izvršila svojo nalogo, ravno tako tudi obá gospoda; venec pa gré ta večer gospodičini K., ki je predstavljala „Majdo“. Prav radostni večernici pripomogel je mnogo sveti Miklavž s svojimi darili, in tako smo prav zadovoljni zapustili dvorano. — Prihodnja „beseda“ bode v čitalnici naši 27. dne t. m.

Iz novomeške okolice. (Slučajno zakasnjeno.) Lep dokaz, da narodni duh tudi v naši nadepolni mladeži živo klije, bil je 2. dne t. m., ko so dijaci više gimnazije tukajšnje osnovali veliko slovesnost v spomin rojstnega dne našega slavnega pesnika Preširna. Srčna radost me je navdala, ko stopivši v lepo okinčano čitalnico vidim dvorano prepolno novomeških domoljubov, da naposled ni bilo ne kotiča več praznega. — Vvod slovesnosti je bil slavnostni govor g. K— o pomenu svečanosti, o življenji Preširnovem in delavnosti njegovi na literarnem polju s posebnim ozirom na dušni sad, ki so prirodile poezije Preširnove med Slovenci. Temu govoru je sledila budivna pesem „Slovan“, ktero so dijaki pevci na občno zadovoljstvo peli. — Glavni del slovesne besede pa je bil dramatično vredjen „Krst pri Savici.“ O krasni tej poeziji ni mi treba obširno govoriti, saj je znana vsacemu, kdor koli se zove Slovenca; rečem le to, da gospodje H. P. in K., kakor gospodičina M. Ogrinčeva so dovršili svoje naloge izvrstno. To niso bile le lepe besede, ampak živo čutje tega, kar je beseda govorila. — Po odpetih dveh pesmah „Strunam“ in „Slavček“ in dovršeni kratkočasne igri „Slep ni lep“ je g. K. s končnim govorom navdušil vse pričujoče, kteri so po pesmi „Lahko noč“ neradi slovó vzeli od slovesnosti, s ktero so si novomeški dijaci prikupili vsa za domovino zavzeta srca.

Iz Žabnice poleg Škofjeloke. K. E. — Na dan sv. Andreja se je odprla slovesno tukajšnja nova šola, ktera se je zarad mnogih ovir skoraj 7 let zidala. Poslopje je lepo, število otrók vsakdanje šole znaša čez 80.

V Šentjurji 4. grud. — Prišedši unidan v Kranj zvem, da se g. Deschmann v članku: „ein naturhistorischer Märtyrer“ tudi mene spominja v 90. listu lažnjivega blatnika ali „Tagblatta.“ Po navodu v Matičnem „koledarji“ za leto 1869., stran 67., zdolej pod črto natisnjenih besedí mi podtika laž in trdi, da on in jaz nikoli nisva govorila o slovenskem rokopisu za ljubljansko muzejno društvo.

Naj pred vsem Deschmannovi pozabljivosti nekoliko na pomoč pridem. Bilo je o začetku minule letošnje spomladi, ko prekrasno glivo (Pilz), ki je izrasla v netnišnici borovniške postaje na nekem tnalu, v Ljubljano k njemu prinesem, naj bi pozvedel, kako se imenuje. Vzel sem takrat sabo še dva metopirja, ktere loviti mi je Deschmann večkrat naročal, rekši, da se v podmoljih na Kranjskem zlasti na Notranjskem posebno znameniti nahajajo, in da bi se morebiti še kaj novega dobilo. Najprvo sva skozi lupo ogledovala glivo; on mi jo imenuje „polyporus sulfureus“ in mi na listek napiše to ime. Potem vzame iz steklenice metopirja, ju nekoliko ogleduje ter pravi: pustite mi to tukaj, da o priložnosti stvarí bolj na tanko pregledam. Radovoljno mu ju pustim, in še zdaj ju ima, ako ju ni že zavrgel. Pri tej priliki, ko te stvarí ogledujeva, mi med drugim tudi reče: „Sie könnten auch was für den Musealverein schreiben“ (vi bi tudi lahko kaj za muzejno društvo pisali). Jaz mu odgovorim: kratek popis borovniške okolice v prirodoslovnem obziru imam slovenski skoraj že dokončan. Na to mi reče: „A geh'n sie; wer wird das Slovenische lesen!“ To so „ipsissima verba“, prav lastne besede njegove, ki zadosti umevno povedó, ali je bila g. Deschmanna dobra volja sprejeti moj slovenski rokopis, in ali sem gledé na besede: „kdo neki bo slovenske spise bral“ — jaz ali on lažnik?

Kar on v svojem sestavku na dalje govorí, da me je budil ter prosil, naj pridno preiskujem borovniško okolico in naj o rezultatih svojih študij v kakem muzejnem zboru sporočam, je sicer res; kajti to mi je priporočal še pred dvema letoma, ko mu nekaj gadov in kos rujavega železovca na ogled donesem. Ni pa res, da bi mu bil obljubil udeležiti se zborov tacega društva, v kterem zvonec nosijo tako zagrizeni sovražniki domačega (slovenskega) jezika.

Vendar k natančnejši karakteristiki zatiranja plodov „slovenskega uma in truda“ naj povem še to: Kustos Deschmann piše: „Že pred mnogimi leti sem nekterekrat g. Robiču rekel, da vsako pripravno sporočilo

za muzejno društvo mi bo ljubo.“ Jaz sem mu poslal prav kratek nemšk popis jam ali podmoljev, ki se v Dobski okolici nahajajo, ki je v letniku 1862. leta na dveh straněh natisnjen, naprosivši ga, naj blagovoljno popravi pismene in jezikoslovne pogreške. Se vé, da vsak, kdor se s kako vednostjo še le pečati začne, dobro vé, da iz početka ne more veliko tehtnega pisati; mimo tega je moj takratni spis bil samo dodatek k Hauffen-ovemu, v letniku 1858. natisnjenemu popisu jam v omenjeni okolici, tedaj tudi ni mogel tako obširen biti, drugače, ko bi bil vse jame še enkrat popisal, kar bi nepotrebno bilo in brez koristi. Dobro pa vemo, da pred mnogimi leti tudi g. Deschmann ni veliko pisal v prirodoslovnih rečeh, akoravno se je s prirodoslovjem že marljivo pečal.

Na dalje pravi g. Deschmann: „ako bi bil jaz v „Koledarji“ natisnjeni Robičev spis dobil v roke, bil bi gotovo to, ker je znamenivo za občinstvo, sprejel v muzejni letnik ter vestno razglasivši skrbel za razširjenje najdene tvarine, kolikor je je do zdaj še neznane bilo.“ Tedaj le samo to bi bil razglasil, kar je novega in občinstvu do zdaj še neznanega. Kako pa je to, da v popisu Iške doline ali grabna našteva v muzejnem letniku 1858. leta na str. 99. itd. tudi takih rastlin, ktere se nahajajo v vsakem kotu? Kako je to, da je v muzejni letnik 1866. sprejel: „Versuch einer Käfer-Fauna Krains, von Moritz Siegel“, in je v „Laibacherici“ jej toliko slavo pel, dasiravno omenjena „Fauna“ ni nič druzega kot zanikeren prepis Ludwig Redtenbacherjeve; zanikaren — pravim — ker v njej pogreša vsak, kdor se le kolčikanj sè žužki pečá, mnogo kranjskih, nasproti pa nahaja v njej mnogo tacih, kterih bodeš zastonj iskal na Kranjskem! Obljubil nam je kustos Deschmann v ravno tistem slavospevu, da o tem znamenivem (?) plodu ljubljanskega nemškega uma in truda bode še drugi pot govoril, — al brž ko se je starosta gosp. Schmidt v Šiški oglasil, naj učeni svet nikar ne misli, da se je on tega dela kaj udeležil, stisnil je g. Deschmann svoj rep med noge ter molčí zdaj kot miška pred mucko.

Poglavito, kar kustosa Deschmanna v mojem spisu v očí bode, so polževa slovenska imena, ktera — tako pravi — „sem sam skoval ter s tem celó nič ne obogatil prirodoslovja naše dežele, še manj pa slovenskemu ljudstvu ž njim postregel, saj nobeden ne vé, kaj je krožkar, svitkar, kolačkar, obvajčekar itd. Najizvrstnejši polžar — pravi na dalje — po samem imenu ne bo si vedel misliti polža kake gotove vrste, ako bi poleg ne stalo latinsko imé; kaj če še le potem tak bralec, ki v takih rečéh izveden ni“ itd.

Na to g. Deschmannu odgovorim le to, da ni res, da bi bil jaz sam vsa imena skoval, marveč posnel sem je iz slovarja, čegar sodelavec je menda tudi Deschmann v prirodoslovnih rečéh bil; nekaj sem vzel iz knjige „štiri letni časi“, ki jih je poslovenil izveden naravoslovec, nekaj pa — horribile dictu! — sem jih res sam skoval. Vprašam pa g. Deschmanna, od kod so pa Nemci taka imena dobili? So jih bojè podedovali po Cimbrih in Tevtonih ali so celó od malika Tevta jim razodeta bila? Ali so jim z nebes padla? Ako imajo Nemci latinska ali grška imena v svoje narečje prevajati, ali ne bi bilo tudi Slovencem pripuščeno, živali, ki še nimajo imena, po vnanji obliki ali kakem drugem značaji tako ali tako imenovati? Bode morebiti Slovencem še le treba g. Deschmanna milostivega dovoljenja za to prositi? Nemški Deschmann pravi: kdo vé, kaj je „krožkar“, „svitkar“ itd. — Al naj mi pové: kteri preprost Nemec pa vé, kaj je „Windelschnecke“, „Schraubenschnecke“, „Kreismundschnecke“, „Tellerschnecke“, „Thorschnecke“ itd., in vendar vsa ta in še druga nič bolj poetična imena je g. Deschmann zapisal v muzejni letnik 1858.!

Gosp. Deschmann sicer misli, da ravno tako lahko bi se „krožkar“ imenoval „potičar“, „svitkar“ pa „jerbaščekar“ itd. Na to mu vsak umen človek odgovori, da res ravno tako lahko, ako bi polževa lupinja ali polž sam tej ali uni reči posebno podoben bil. Naj mi kustos Deschmann pové: zakaj da Nemec Alisma Plantago imenuje Froschlöffel? Equisetum palustre — Sumpf-Kandelwisch, Leontodon — Löwenzahn, Thlaspi — Täschelkraut? Bogme! da je Slovenec tudi tako „kunšten“, kakor je Deschmann in oni Nemec, ki je „alisma plantago“ krstil — risum teneatis amici! — za „Froschlöffel“, „equisetum palustre“ za „Sumpfkandelwisch“! Se vé, da g. Deschmannu in ljudém njegove vere bi najljubše bilo, da bi Slovenci v svojem jeziku kar nič ne delali na slovstvenem polji, da bi potem veliki Nemec Anton Auersperg mogel po pravici a ne lažnjivo reči, da „vso slovensko literaturo lahko nese pod pazduho“! — Al gospodine Deschmann! vse Vaše oviranje in zaviranje je zastonj — Slovenec živí in hoče živeti in kaže to z delovanjem svojim čedalje bolj vsako leto. Zavirajte národno delovanje kakor koli: zadnja ura vam kljenka! Slovenci hočejo slovstvo svoje emancipirati nemške môre.

Konečno pa naj bode povedano še to, da noben pisatelj slovenskih imen na polji prirodopisnem noče siloma vrivati nikomur, najmanj pa Nemcem in nemškutarjem; kdor nam boljših in primernejših oznani, prav hvaležni mu bodemo. Pa tudi ne hrepenimo kakor nekteri (exempla sunt odiosa) po prirodoslovnem „mučeniškem vencu“, marveč le po tistem, o kterem sv. Avguštin pravi: „Omnium scientiarum disciplina est: cognoscere creatorem et creaturam.“

Simon Robič.

Iz Kranja 13. dec. — Tužnega srca sprejeli smo prežalostno novico, ktero nam je naznanil 10. t. m. telegraf, da občespoštovanega našega gospoda generalvikarja A. Kosa — ni več. V preblagem spominu bil je ranjki pri nas še od takrat, ko je tukaj bil za dekana, kajti milosrčnost njegova poznala ni nobene meje. — V znamenje hvaležnosti in spoštovanja se je tedaj tudi naš mestni odbor in corpore udeležil njihovega pokopa. Kakor pa vsa domovina, tako še bolj žaluje naš volilni okraj po britki zgubi svojega vrlega deželnega poslanca, kterega je v neugodnem času dvakrat enoglasno izvolil za svojega zastopnika. Bodi mu zemljica lahka! — Pri tej priliki naj še omenimo, da se bode tudi letos s pomočjo čitalničino napravila „beseda“, ktere dohodek je namenjen revni naši šolski mladini. Nadjamo se, da milosrčne roke, ktere so nam lansko leto pritekle na pomoč, nam tudi letos ne bodo odrekle svoje podpore.

Iz Ljubljane. Ker je Njih Veličanstvo cesar še zmiraj v Peštu, so se poslanci našega deželnega zbora podali v Pešt, kjer so v soboto prišli pred cesarja. Dozdaj jih še ni nazaj.

— Predsedstvo c. kr. gornje-avstrijske kmetijske družbe v Lincu v pismu do gosp. dr. Hen. Costa, zastopnika te družbe v velikem zboru kranjske kmetijske družbe, imenuje obravnave tega zbora zelo važne in zanimive. Častno je tako priznanje.

— Mesto Loka (poleg Kranja) je dobilo spet starodavno svoje zgodovinsko ime Škofja Loka. Da se odvrnejo zmešnjave z 8 ali 9 Lokami, ki jih imamo na Kranjskem, je mestni zastop prosil, naj se imenuje spet Škofja Loka in c. k. vlada je dovolila. Škofijski katalog se je zmiraj držal starodavnega imena, zato v

njem zmiraj nahajamo ime Škofja Loka (Bischoflak). Prav tako! — Da bi le še grda imena, kakor „Schweinsbüchel“ namesti lepega domačega „Sinja gora“ itd. šle rakom žvižgat. Sveta jeza zgrabi človeka, ako vidi, da so vsiljenci z imeni naših mest, vasí, rek, gorá itd. ravnali kakor sv— z mehom!

— *(Smrt prečastitega gospoda general-vikarja Antona Kosa.)* Česar smo se bali v našem zadnjem listu, pripetilo se je žalibog! — Antona Kosa ni več! Huda bolezen vzela nam ga je 10. t. m. Le celó mala pešica je tacih, ki so hlinili žalost na obrazu, srce pa jim je veselja igralo, da je smrt pokosila — veljavnega narodnjaka. Brezštevilna pa je množina, kterim je srce presunil glas, da je preblagi mož očí zatisnil za zmirom. Zraven knezoškofijskega kapitelna je razposlal smrtni list po deželi tudi deželni odbor kranjski, v kterem je ves čas, kar je dr. Toman v državnem zboru, marljiv in dobro znajden referent občinskih zadev bil. Glasilo se je odborovo smrtno pismo tako-le:

„Britko nalogo spolnuje deželni odbor kranjski s prežalostnim tem naznanilom, da je preblagi njega ud, prečastiti gospod Anton Kos, infulirani stolni prošt, knezoškofov veliki vikár, predsednik knezoškofijskega konzistorija, vitez ces. avstr. Franc-Jožefovega reda, poslanec v kranjskem deželnem zboru, podpredsednik Matice itd. itd. itd., danes zjutraj, 3 četrt čez sedem, po kratki pa hudi bolezni in prejetih sv. zakramentih za umirajoče, v 64. letu svoje starosti mirno v Gospodu zaspal. Truplo umrlega se bode ob $^3/_4$8 uri dopoldne 12. dne t. m. v stolno cerkev preneslo in po biljah in slovesni črni maši na pokopališče k sv. Krištofu spremilo.

Izvrstna milosrčnost rajncega, plemeniti njegov značaj, neutrudljiva delavnost in iskreno domoljubje zagotovljajo mu časten spomin pri vsacem, ki mu je v življenji bliže stal — pri vseh, ki so ga poznali. Vsa dežela žaluje, da je zgubila po njem poštenega, mnogozasluženega zastopnika svojega!“

Prav je imel deželni odbor, ko je rekel, da dežela žaluje po prečast. generalvikarju. To je pričal velikanski slovesni pogreb, pri kterem je bilo ne le mestnega, ampak tudi ljudstva iz okolice ljubljanske in tudi od daljnih krajev toliko pričujočega, da ga že dolgo nismo videli toliko zbranega. Kranj je poslal vse mestne odbornike sè županom na čêlu k pogrebu. — Da pa tudi taki, ki niso bliže poznali ranjcega, izvedó kaj o njegovem blagem srcu, zato navedemo nekoliko iz njegove oporoke, iz ktere dije isti duh, ki ga je navdajal v življenji. Za glavnega deda je postavil ljubljansko stolno cerkev, ktero je pa zavezal plačati čez 20.000 gold. za dobrodelne ustave, na pr. ubožnici ljubljanski 500 gold., idrijski 500 gold., kranjski 1000 gold., radoliški 500 gold., jeseniški 5000 gold., jeseniškemu fajmoštru za poboljšek pičle dosedanje plače 5000 gold., cerkvi idrijski, kranjski, radoliški, kranjskogorski, fužinski vsaki po 500 gold., radeški 300 gold.; 3000 gold. za dve dijaški ustanovi; 1000 gold. za zidanje jeseniške šole; 1000 gold. jeseniškemu učitelju za poboljšek; 2000 gld. za večne maše v raznih krajih; 100 gold. Matici, 50 gold. čitalnici za oblačilo ubozih šolskih otrok itd. Manjši del svojega premoženja, to je grajščinico Boben pa je volil svojemu bratu in dvema vnukoma in četirim vnukinjam, kterim velik pomočnik je že za čas svojega življenja bil. Tudi svoje posle je prav po očetovsko preskrbel. Tako dela toliko obrekovana „mrtva roka“! Njim, ki ne vedó, kako si je blagi gospod, ki je že o življenji toliko dobrot delil, prihranil to premoženje, povemo, da je to dedovino po svojem očetu dobil, ki je bil grajščak na Gorenskem. Večen spomin rojaku, o kterem se pač po pravici reči more, da je bil mož ves po volji Božji!

Na grobu

prečastitega nepozabljivega gospoda

ANTONA KOSA,

stolnega prošta, knezoškofovega vélikega vikarja itd. itd.

Razodeni pesem žalostna čutila,
Pevaj srca najbridkejše bolečine:
Črna zemlja nam možaka je pokrila,
Sina vrlega slovenske domovine.

Luč očesa je vgasnila ljubeznjiva,
Vtihnile na veke v ustih so besede,
Srce blago v prsih blaženih počiva,
Palca je pastirska padla z roke blede.

V njem pastirja je zgubila cerkev sveta,
Vrlega namestnika vladikovina,
Mi, prijatli dragi, dobrega očeta,
Sina zvestega slovenska domovina.

Kranj in Idrija in ž njo Ljnbljana,
Krajna vsa, Slovenija žaluje cela;
Srcem vsem je smrt njegova britka rana
Zgubo tako obžaluje vsa dežela.

Čudni, o Gospod, so sklepi volje Tvoje;
K sebi vzel si ga, da daš mu prej plačilo,
Da ga sprejmeš prej med zveste sine svoje,
Da mu vrlo delo prej bo tje sledilo.

Blagor mu, ki se preselil v kraj presrečni,
Kjer nevihta ga življenja več ne drami;
Ločil se od nas je, — al spominek večni
Mu ostal bo v srcih, živel bo med nami!

J. Bilc.

— Sl. čitalnica ljutomerska je naši ljubljanski poslala fotografijo tabora ljutomerskega, — nov dokaz prijazne vzajemnosti.

— Sl. vredništvo „Slov. Naroda“ je za spominek Vodnikov poslalo gosp. dr. Jan. Bleiweisu 36 gold., ki so donesek „besede“ vrlih novomeških gimnazijskih učencev v spomin Preširnov. Gospod doktor je izročil ta denar ljublj. hranilnici, ktera hranuje ves Vodnikov denar.

— *(Poberki iz „Tagblatta.“)* „Tagblatt“ je skušal te dni denuncijant biti „Novic“, kterim to očituje, da so rekle, da sta minister Giskra in Berger vojaščine odkupila svoje dečke, in s tem pokazale, da pri vsaki priliki sedanje ministre rade piknejo (ein's anhängen). „Tagblattu“ naj bo na to ta odgovor: „Novice“ te novice niso iz prstov izcuzale, ampak jo pobrale ne samo iz enega, ampak iz več časnikov dunajskih. Ali je minister dr. Berger oženjen ali ne, tega „Novice“ ne vejo, ker se nič ne brigajo za geneologijo ministrov. In če minister Berger ni oženjen, iz tega še ne sledí, da minister dr. Giskra ni kterega sinčeka vojaščine odkupil, o temu pa „Tagblatt“ nič ne pové. Sicer pa bi bil g. Dežman, revident slovenskih časnikov, lahko odvrnil to nesrečo, da ne bi bile „Novice“ ministru otrok pripisovale, kterih nima, ako bi ne bil čakal na to, da so „Novice“ to novico povzele iz dunajskih časnikov, ampak da bi bil brž dementi zaklical dunajskim časnikom! — Kader „Tagblatt“ misli, da kak njegov „Leitartikel“ ne bi imel dosti ve-

ljave, si pokliče „mehrere Bürger von Laibach“ na pomoč, da mu pošljejo kak „Eingesendet“. Tako manevrira spet zoper g. Svetca, da se je predrznil zagovornik biti društva Sokolovega, ko je tožilo nesramni dopis iz Ljubljane v stari „Pressi“, in da v zagovoru svojem ni rožic sadil nemškutarenju ljubljanskemu. Zato primejo Svetca zdaj „mehrere Bürger“, češ, da Ljubljana ne potrebuje magistratnega komisarja, ki je celo leto na Dunaji, ki ne pozná policijskega opravilstva itd. Gosp. Svetčeva edina pregreha, da ga „Tagblatt“ obira, je ta (in to ves svet vé), da ne stojí v vrsti Tagblattovih „mehrere Bürger“, sicer bi g. Dežman in njegovi prijatli Kromer, Brolich in Derbič morali vedeti, da so bili 5 ali 6 let na Dunaji v državnem zboru in jih nobeden ni pozival, naj popustijo svoje službe. Da pa g. Svetec ni tak policista, kakor ga hoče imeti „Tagblatt“, to mu ravno v mestu in po deželi daje veljavo, ker prva zapoved tudi tej službi je: pravica. Sicer pa rečemo le to: Naj tisti „mehrere Bürger“ stopijo z odprtim vezirom pred svet, da jih pozná g. Svetec in jih poznamo drugi, kajti sè zakotnimi napadniki se noben pošten človek ne boruje! — Imenujte se, da vemo, kdo ste, da potem preračunimo, koliko davka plačujete v mestno blagajnico „am Zinskreuzer und Bierzuschlag“!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Dunajski državni zbor je 10. dan t. m. začel spet svoje delovanje, in isti dan se je končal s kraljevim ogovorom zbor ogerski, ki je 3 leta trajal in se po novih volitvah poslancev neki sopet začne maja meseca 1869. leta. Res marsikaj je dovršil ogerski zbor, na vso moč je vodo vodil na svoj mlin; al najvažnejšo stvar je zanemaril — Srbom, Slovakom, Rumunom in Nemcem ni dal narodne ravnopravnosti in dokler te ni, stojí ogerska „država“, kakor je rekel srbsk poslanec, le na pesku. Hrvatom je v baronu Bedekoviću naklonil lastnega ministra, in v baronu Rauch-u civilnega bana, — a vendar je tužna Hrvatska. — 8. dne t. m. je bila že večkrat omenjena nova vojaška postava oklicana, iz ktere prinesemo drugi pot poglavitne rečí. Isti dan je bil oklican cesarjev ukaz do armade, v kterem Njih Veličanstvo vojakom živo na srce poklada novo postavo. „Cesarstvo potrebuje mirú; skušati moramo, da ga ohranimo“. S temi besedami začenja cesar svoj armadni ukaz. To so zlate besede, skoz in skoz resnične. Da bi le obveljale! Al če pogledamo, kar se kuha med turško in grško vlado, — kar se pripravlja v Rumuniji, na Španjskem, Francozkem in Laškem, in kako se Bismark suče v Prusiji — vse kaže na oblačno nebo. — Ažijo srebra je danes $18^1/_2$.

Vabílo.

V nedeljo dopoldne ob pol enajstih se bodo v čitalnici delila oblačila ubozim otrokom. Vsi, ki so darovali v ta namen, so vljudno vabljeni k tej delitvi.

Odbor.

Listnica vredništva. Gosp. J. P. v Bel. grad.: Prosimo pismo.

Vabílo na naročbo „Novic“ za 1869. leto.

„Novice“ slovó jemaje od 26. tečaja mislijo, da ne morejo poštenejše priporočati se za naročbo novega tečaja, nego da rekó, da ostanejo to, kar so bile vsa pretekla leta — učiteljice in voditeljice narodu slovenskemu na mnogovrstnem polji. Da so v političnih zadevah najhuji trn pêti nemškutarski, — da nasproti premalo razsajajo drugim, — to dobro vedó; al ne uni ne ti nas preverili ne bodo, da postopanje naše ni pravo. Pustivši vsacemu svoje mnenje, ne damo si siliti druzega sebi. Zraven tega, da „Novice“ po čedalje veči omiki ljudstva našega hrepenijo po zboljšanji materijalnega blagostanja njegovega, bila jim je tudi zvesta skrb za to, da se naš narod, po mnogoletnem poptujčevanji zeló zbegan, drami k zavednosti narodni, ki mu je potrebna v napredek. Edinost med nami Slovenci: to je bilo iskreno prizadevanje „Novic“ skozi 26 let — zato so s posebno skrbjo odvračale vsak prepir, vsak razpor, ki je na dobro le nasprotnikom našim, na veliko škodo pa materi Sloveniji sami. Popolna narodna ravnopravnost in s to vred poštena svoboda v socijalnem življenji do tiste meje, da se nikakor ne žalijo svetinje katoliške vere našega ljudstva: to je politično gêslo „Novicam“ bilo in to jim bode. In ker je v mnogonarodni Avstriji prvi pogoj svobodi vseh narodov ta, da se vsacemu narodu brez izjeme dadó enake národne pravice, tedaj vidijo „Novice“ srečo in mir Avstrije še le v tem, da se sprava (ausgleich) dovrší z vsemi narodi njenimi, naj so takraj ali unkraj Litave. Kakor je Avstrija po hudem nasprotovanji iz centralizma vendar-le prestopila v dvalizem, tako je upati, da po vsestranski spravi iz dvalizma prestopi v pluralizem, to je, v federalizem, kteri bi Avstriji večo centralno moč dal, nego jo jej daje zdaj ogerski dvalizem. — S tega stališča bodo presojevale tudi vprihodnje vse, kar se bo godilo tù in tam vprihodnje.

S takimi misli stopijo „Novice“ v 27. tečaj — ter vabijo narod naš k novi naročbi, in ob enem prosijo prijatle svoje, po vseh pokrajinah slovenskih bivajoče, duševne podpore s peresom svojim tudi vprihodnje. Že je pripravljeno lepo gradivo za novo leto in med druzim naznanjamo v veselje brezštevilnih častiteljev njegovih to, da je slavni Koseski „Novicam“ poslal prevod peterih izvrstnih ruskih Puškinovih pesem, ki se bojo brž ob novem letu tiskati začele.

„Novice“ z „oglasnikom“ vred veljajo

po pošti za celo leto 4 gold. 20 kr. — v tiskarnici za celo leto 3 gold. 60 kr.
po pošti za pol leta 2 gold. 20 kr. — v tiskarnici za pol leta 1 gold. 80 kr.
po pošti za četrt leta 1 gold. 15 kr. — v tiskarnici za četrt leta — 90 kr.

Za pošiljanje na dom v Ljubljani se plača za celo leto 36 kr., za prenaredbo napisa med letom 10 kr. Naročnina se pošilja tiskarnici Blaznikovi v Ljubljano.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.